

НАКАЗАТЕЛНОПРАВНА ЗАЩИТА НА ТЪРГОВСКАТА ТАЙНА (МАТЕРИАЛНОПРАВНИ И ПРОЦЕСУАЛНОПРАВНИ АСПЕКТИ)

Докторант, Елена Андреева
Университет за национално и световно стопанство

SUBSTANTIVE AND PROCEDURAL CRIMINAL LAW PROTECTION OF TRADE SECRETS

PhD student, Elena Andreeva
University of National and World Economy

Резюме

Доклада разглежда въпроса за наказателноправните аспекти на защитата на търговската тайна. Статията обхваща следните аспекти: Защита на търговската тайна в материалноправен аспект; Защита на търговската тайна в процесуалноправен аспект; Сравнителноправно изследване;

Ключови думи: *търговска тайна, защита, наказателноправен аспект.*

Abstract

The article considers the essence of criminal aspects of the protection of trade secrets. The article comprises the following issues: Protection of trade secrets according to criminal substantive law; Protection of trade secrets according to criminal procedural law; Comparative legal research;

Key words: *trade secret; protection; criminal aspect.*

Doi: <https://doi.org/10.36997/LBCS2020.303>

Търговската тайна и поверителната бизнес информация са от решаващо значение за развитието, конкурентоспособността и иновативните резултати и увеличаването на капитала на европейския бизнес. Когато иновациите не отговарят на изискванията за патентоспособност, търговските тайни се превръщат в основен инструмент за компаниите, с който да защитят специфичните за сектора, в който се развиват, знания и умения или цялостен бизнес модел. Същото може да се каже и за компании, които, макар и да разработват патентоспособни изобретения, предпочитат да не оповестяват публично своите иновации или за стартиращи компании, които не разполагат със свободен за инвестиране в патент финансов ресурс. Ценността на търговските тайни поставя с особена острота въпроса за тяхната защита. Настоящото изследване си поставя за цел да разгледа наказателноправните аспекти на проблема.

I. Материалноправна защита – наказателноправен аспект

Поради многопластовото проявление на търговската тайна не е единно виждането към кой отрасъл на правото следва да се отнесе регулирането на обществените отношения, с които този институт се родее. Правната доктрина възприема търговската тайна като отделен обект на правата върху интелектуалната собственост¹. На нормативно равнище обаче защитата се осъществява по правилата на нелоялната конкуренция², а от 2019г. и по правилата на специален закон – Закон за защита на търговската тайна

¹ (Драганов, 2016, стр. 244-254), (Маркова, 2010), (Брестничка, 2014).

² Чл.37 от Закона за защита на конкуренцията (Обн. ДВ. бр.102 от 2008 г., изм. ДВ бр. 28 от 2019 г.)

(ЗЗТТ)³, въвеждащ изискванията на правото на Европейския съюз (ЕС) в тази област⁴. Извън обхвата на директивата и на специалния закон, който я транспонира, остават административната и наказателната отговорност за нарушаване на търговската тайна. На държавите членки (ДЧ) на ЕС е предоставена пълна дискреция при подхода към посочените два аспекта.

1. Наказателноправна закрила – сравнителноправен анализ⁵

Почти всички ДЧ на ЕС имат правна уредба, закриляща търговската тайна. Поради липсата на единен, действащ за съюза акт, който да регулира тази материя, законодателните решения в отделните държави се различават в няколко аспекта. На първо място, разлика има в подхода към закрилата - дали нарушаването на търговската тайна е въздигнато в самостоятелно престъпление⁶ или това деяние попада в обхвата на други престъпления⁷. Анализа на законодателствата на първата група държави показва, че актът на нарушаване на търговската тайна може да бъде подведен освен под състава на нарушаването на търговската тайна и под съставите на други престъпления⁸ (т.е. да се стигне до ситуация на идеална съвкупност от престъпления). Така, макар да не се отнасят директно до търговската тайна, определени престъпни състави, под които може да се подсумира нарушаването ѝ, също допринасят за закрилата на същата като част от пошироката наказателноправна уредба на материята. При втората група държави нарушаването на търговската тайна не е инкриминирано в самостоятелно престъпно деяние, а се наказва само ако разкрива признаците на друг престъпен състав.

На второ място, както и в гражданското право, липсва единна дефиниция за това що е търговска тайна, поради което и конкретните обекти на защита в различните правни системи съществено се различават. В законодателствата на част от държавите⁹ е изработена легална дефиниция на понятието, докато в други същото се запълва със съдържание посредством съдебната практика. Не е единен подходът и що се отнася до това унифицирано определение за понятието „търговска тайна” ли се ползва за всички отрасли на правото или напротив – всеки отделен отрасъл, в който търговската тайна има регламентация, борави с отделно понятие¹⁰.

Следващ аспект е видът на налаганите наказания: в общата хипотеза прилагат се лишаване от свобода и финансови санкции. В повечето страни тези две наказания се

³ Обн. ДВ. бр. 28 от 2019 г.

⁴ Директива (ЕС) 2016/943 на Европейския парламент и на Съвета от 8 юни 2016 г. относно защитата на неразкрити ноу-хау и търговска информация (търговски тайни) срещу тяхното незаконно придобиване, използване и разкриване (ОВ, L 157/1 от 15 юни 2016 г.)

⁵ Представената обобщена информация се базира на проучване нормативните актове на ДЧ и официалните изследвания на разглежданата материя на Европейската комисия (ЕС, 2016) и на Службата на ЕС за интелектуална собственост (EUIPO, 2018).

⁶ Австрия, Кипър, Чехия, Дания, Финландия, Франция, Гърция, Германия, Португалия, Румъния, Испания, Швеция. В Австрия, Кипър, Чехия, Дания, Германия, Гърция, Полша и Румъния наказателноправна защита на търговската тайна е предвидена и при неспазване изискванията на конкурентното право.

⁷ България, Малта, Обединеното кралство, Ирландия.

⁸ В законодателствата на Кипър, Франция, Германия, Гърция, Португалия и Румъния наказуемо е поведение нарушаващо тайната на определен тип секретна информация (държавна или друг вид тайна информация).

⁹ Италия и Португалия.

¹⁰ Детайлно въпросът е развит в горепосоченото изследване на ЕК (ЕС, 2016).

налагат кумулативно или алтернативно, а в малко на брой държави деянията са наказуеми изключително и само с едно от тях¹¹.

Що се отнася до режима на осъществяване наказателното преследване, на четвърто място, то не може да се отграничи по-често прилаган подход – почти равен брой държави преследват деянията като престъпления от общ характер¹², а друга част – като престъпления от частен характер¹³. Размерът на причинените вреди се предвижда като допълнителен критерий за престъпния характер на деянието в отделни държави¹⁴.

Друг съществен момент са изискванията към субекта на престъпленията – в някои държави субект може да бъде всяко наказателноотговорно лице, докато в други за съставомерността се изисква лицето да е носител на задължение за опазване на търговска тайна. По отношение на субективната страна на престъпленията в наказателните закони на повечето ДЧ се изисква деянието да е извършено умишлено, като непредпазливите деяния се наказват в крайно малък брой държави¹⁵. Корпоративна наказателна отговорност се предвижда в доста ДЧ¹⁶, когато деянието е извършено от името или в полза на юридическо лице. В тези случаи размерът на имуществените санкции за юридическите лица се определя от обществената опасност на деянието, причинените щети (като тук се включва не само финансовото изражение на накърнения интерес, а въобще причинените щети, включително и нематериални) и извлечените от нарушителя ползи (оценката, на които отново се формира при същия подход – изследва се, както финансовата изгода, до която е довело деянието, така и натрупани нематериални ползи). Освен парични санкции в част от държавите¹⁷ приложение намират и други санкции като ликвидация на юридическото лице, конфискация на имуществото му, ограничаване възможността да извършва определена дейност.

2. Нормативен подход в Република България

У нас нарушаването на търговската тайна не е въздигнато в самостоятелно престъпление. Това деяние се наказва доколкото разкрива признаците на друго инкриминирано поведение. Този труд няма да се занимава с въпроса за това що е търговска тайна. Темата за легалното определение в ЗЗТТ и взаимовръзката на същия закон с вече съществуващата нормативна уредба занимава научната мисъл не отскоро¹⁸. С оглед на това за ненужно се счита обсъждането на тези въпроси. Единствено следва да се изтъкне, че за дефинирането на търговската тайна се възприема легалното определение, дадено в ЗЗТТ.

Нарушаването на търговската тайна може да се окаже съставомерно по Глава девета "а" от НК – „Компютърни престъпления“. Струва ми се, че по-ограничено проявление могат да имат хипотезите на чл. 225в НК. Считаю, че законодателният подход е необходимо да бъде преосмислен и нарушаването на търговската тайна следва да бъде

¹¹ Само с лишаване от свобода се наказва деянието в Унгария, Италия, Литва, Словакия и Словения, а в Чехия е предвидено единствено финансова санкция.

¹² Белгия, България, Чехия, Кипър, Естония, Франция, Унгария, Литва, Словакия, Словения и Швеция.

¹³ Австрия, Дания, Финландия, Германия, Гърция, Италия, Холандия, Полша, Португалия, Румъния и Испания.

¹⁴ Чехия, Литва, Полша и Словакия.

¹⁵ Белгия, Естония и Франция.

¹⁶ Австрия, Белгия, Кипър, Дания, Естония, Финландия, Франция, Унгария, Латвия, Люксембург, Холандия, Полша, Румъния, Словения, Испания и Обединеното кралство.

¹⁷ Белгия, Унгария, Латвия, Люксембург, Румъния, Словения, Испания и Обединеното кралство.

¹⁸ (Голева, 2018), (Петров), (Aplin, 2014).

въздигнато в самостоятелно престъпление. Само така нормативната база би била съответна на променящите се обществени отношения и би обезпечила със защита от най-висока степен охраната на интересите на притежателите на търговска тайна.

II. Процесуалноправна защита – наказателнопроцесуален аспект

Обстоятелството, че дадена информация има характеристиките на търговска тайна не води до невъзможност за възпроизвеждането ѝ в наказателния процес. Така изказаното становище има няколко проявления, които последователно ще бъдат разгледани в изложението по-долу: от гледна точка на органите на наказателния процес, които могат да изискват такава информация и от гледна точка на лицата, които следва да я предоставят.

1. Съдът и органите на досъдебното производство могат да допускат, събират, проверяват и оценяват материали, които имат характера на търговска тайна. Сами по себе си тези действия не представляват нарушение на изискванията на ЗЗТТ. Приобщаването не попада под вложеното в закона за неправомерно придобиване, използване и разкриване. Напротив, употребата на търговска тайна за разкриване на престъпления е сред едно от изключенията, при които нейната експлоатация за нужди не на притежателите ѝ се смята за правомерно (чл.9, т.2 ЗЗТТ).

Следователно въпросът е как могат лицата, които имат интерес от защитата на търговската тайна да искат и търсят нейната закрила в наказателния процес, т.е. как да се обезпечи, че в рамките на наказателния процес разкритите обстоятелства, които имат характера на търговска тайна, няма да се узнаят от лица, които да застрашат сигурността ѝ?

2. Могат ли лицата, имащи достъп до търговски тайни да откажат да ги предадат за нуждите на наказателното дело? На разглеждане се поставят конкретни процесуални хипотези.

2.1. Може ли свидетелят да откаже да дава показания за обстоятелства, които представляват търговска тайна?

Свидетел, който е възприел факти, които допринасят за разкриване на обективната истина, е длъжен да ги изложи пред разпитващия го орган, дори тези факти да съставляват търговска тайна. Това е така, тъй като от задължението за явяване и даване на показания (чл. 120, ал.1 НПК) са предвидени изрично и лимитативно изключения за обстоятелствата, по които свидетелят не е длъжен да дава показания (чл. 121 НПК). Изчерпателно са посочени и лицата, които могат да откажат да свидетелстват (чл. 119 НПК). Връзката между юридическо лице и призования като свидетел не е сред изброените качества, за да може лицето да се позове на чл. 119 НПК, а обстоятелството, че фактите, за които свидетелят е длъжен да даде показания щом ги е узнал, представляват търговска тайна, не е сред предвидените в чл. 121 НПК обстоятелства. Следователно не съществува процесуалноправен регламент, по силата на който информацията, представляваща търговска тайна, да не бъде приобщена към наказателното дело чрез свидетелски показания.

Същевременно обаче разпоредбата на чл. 52, ал.1 ТЗ вменява задължение на прокуристът, търговският пълномощник, търговският помощник, търговският представител и търговският посредник при осъществяване на длъжността да пазят търговската тайна и търговският престиж на лицата, възложили им извършването на определена работа. Алинея 2-ра на същия текст сочи, че неизпълнението на това задължение влече отговорност по реда на Закона за защита на търговската тайна. Следователно поставя се въпросът за разкриването на информация, представляваща търговска тайна в наказателния

процес, води ли до ангажиране на отговорността на свидетеля по ЗЗТТ? Категоричният отрицателен отговор на този въпрос почива на следните основни аргументи. На първо място, изтъкнатото по-горе за това, че ползването на информация, представляваща търговска тайна от държавните органи в наказателния процес, не е неправомерно по смисъла на ЗЗТТ, важи и в този аспект – предоставянето на такава информация от свидетеля не е неправомерна употреба по смисъла на ЗЗТТ¹⁹. Още по малко нейната роля в наказателния процес може да се възприеме като неправомерна употреба. На следващо място следва да се търси баланса между обществения и частният интерес, като първият следва да има превес в този случай.

На същото основание следва да се приеме, че обстоятелството, че определени предмети, книжа и данни представляват търговска тайна не отменя **задължението по чл. 159 НПК на учрежденията, юридическите лица, длъжностните лица и гражданите да ги предадат за нуждите на наказателното производство, ако те имат значение за делото.**

2.2. Могат ли представителите на юридическите лица, присъстващи на претърсване и изземване в помещения, ползвани от юридическите лица (чл. 162, ал.4 НПК), да ограничат достъпа на държавните органи до информация, представляваща търговска тайна?

Уреждайки тези две принудителни действия по разследването НПК предвижда задължително осигуряване присъствието на определени лица (чл. 162, ал.1-5 НПК). По отношение на претърсването и изземването в помещение, което се ползва от юридическо лице, законът изисква тези действия да се извършват в присъствието на представител на юридическото лице. Когато не може да присъства такова лице, претърсването и изземването се извършват в присъствието на представител на общината или кметството (чл. 162, ал.4 НПК). В най-честата хипотеза претърсване и изземване се извършва от органите на досъдебното производство. Съдът, който одобрява протокола за извършеното действие претърсване или изземване или съдът по същество, когато преценява възможността да включи към доказателствената съвкупност протоколите за тези действия, следва да прецени спазени ли са всички изисквания на закона (чл. 160-163 НПК), едно от които е присъствието на представител на юридическото лице, респ. на общината или кметството.

В правната теория се поддържа, че присъствието на поемните лица е предвидено, за да осигури разкриването на обективната истина и да охрани правата на обвиняемия. Това е така, защото функцията на поемните лица – разкрита чрез правата, които закона им предоставя, и задълженията, които им вменява – е призвана да гарантира, че конкретните действия по разследването са извършени законосъобразно²⁰. Следователно поставя се въпросът присъствието на лицата, визирани в чл. 162, ал.1-5 НПК изпълнението на същите изисквания ли обезпечават или други?

Прецизният отговор изисква анализ на процесуалната фигура на поемните лица в съпоставка с визираните в чл. 162, ал. 1-5 НПК лица.

¹⁹ С цялата условност на думата, „употреба“ в текста се използва като събирателно, за да означаи дефинираните в чл. 8 ЗЗТР неправомерно придобиване, използване и разкриване на търговска тайна.

²⁰ Анализирайки статутът на поемните лица, съобразно регламентацията в отменения НПК (Обн. ДВ. бр. 89 от 15.11.1974г., отм. ДВ. бр.86 от 28.10.2005 г.), която в основната си част се припокрива с предвидената в сегашния закон, акад. С.Павлов изтъква, че именно с тази фигура се създават необходимите условия „за осъществяване на обществен контрол върху работата на следствените и съдебните органи и за укрепване на законността и наказателния процес.“ (Павлов, 1976, стр.211)

Поемните лица до момента на избора им за такива следва да са несвързани с процеса – да нямат друго процесуално качество (чл. 137, ал.2 НПК). Струва ми се, че макар и неизказана по този начин идеята на закона би могла да се доразвие като се посочи, че ако не беше процесуалното им качество на поемни лица, те никога не биха били конституирани в процеса в друго процесуално качество.

Макар да могат да бъдат разпитвани като свидетели (чл. 118, ал.1, т.3 НПК), поемните лица могат²¹ да свидетелстват, но само за това какво за възприели по време на процесуалното действие, в което са участвали като поемни лица. Те – по дефиниция – не са възприели обстоятелства, относно съставомерни факти.

Поемните лица са трети за материалното правоотношение лица. Те не защитават в процеса свои или представлявани права и законни интереси. Не следва и да са заинтересовани от изхода на делото по каквато и да е причина.

Това не във всеки случай може да е вярно за визираните в чл.162, ал.1-5 НПК лица.

Претърсването и изземването обичайно се извършват в ранния етап на разследването, когато качеството на лица не е докрай изяснено. Затова, ако се установи, че са узнали обстоятелства от предмета на доказване, присъстващите лица могат да бъдат разпитвани като свидетели за тези именно обстоятелства.

Не може да се каже еднозначно, че тези лица са странични за материалното правоотношение. Не е лишена от логика хипотезата, при която срещу присъстващото лице в хипотезите на чл. 162, ал.1-5 НПК се съберат достатъчно доказателства впоследствие и това лице бъде привлечено като обвиняем например.

Сравнението между правата на поемните лица по чл. 137, ал. 4 НПК и правата по чл. 236, ал. 2 НПК на присъстващите на основание чл. 162, ал.1-5 НПК лица показва съществени различия и сочи на извода за многопластовата роля на поемните лица, каквато вторите нямат и не могат да имат. Спектъра от процесуалните права на поемните лица изгражда фигурата им на блюстител на законността. Право на присъстващите на претърсването и изземването лица е само искането за поправки, изменения и допълнения на протокола за извършеното действия. Очертавайки посочените обстоятелства, струва ми се, че присъствието на тези лица наред със законността и установяването на обективната истина, цели да охранява и правата на лицето, спрямо което се извършва претърсването и изземването. Връчването на протокола на основание чл. 236, ал.4 НПК по мое мнение легитимира посочените лица, когато те твърдят, че определени предмети и книжа не се намират в тяхна фактическа власт, а са приобщени по наказателно дело. На това основание тези лица могат правомерно да откаат предоставянето на тези предмети, в случай, че му бъдат поискани от друго лице или държавен орган.

В обобщение считам, че присъствието на представителите на юридическите лица на претърсване и изземване цели да обезпечи запознатостта им каква част от съхраняваната от тях информация, включително и такава с характер на търговска тайна, се приобщава по делото.

2.3. Приобщаването на търговска тайна представлява ли основание за разглеждането на делото при закрити врати и води ли до засекретяване на материалите по делото?

²¹ „Могат” в случая се използва не, за да посочи, че за поемните лица действа забрана да свидетелстват за други обстоятелства, а за да покаже, че – ако са спазени разгледаните в текста изисквания на закона – тези лица не биха имали възможност да свидетелстват за обстоятелства, касаещи съставомерни факти, тъй като няма да са възприели такива.

Разпоредбата на чл. 263, ал.1-3 НПК ограничава фундаментален принцип на наказателния процес – неговия публичен характер. Ограничава се и правото на достъп на гражданите до информация. Тя предвижда няколко основания за ограничаване на посочените принципи: когато това се налага за запазване на държавна тайна или на нравствеността, както и в случаите на чл. 123, ал.2, т.2 НПК (ал.1), да се предотврати разгласяването на факти от интимния живот на гражданите (ал.2), при разпит на малолетен или непълнолетен свидетел (ал.3). Най близо до защитавания обект – търговската тайна, стои понятието „държавна тайна”. Търговската тайна сама по себе си не попада под обхвата на понятието „държавна тайна” по смисъла на чл. 25 Закона за защита на класифицираната информация. Следователно наличието на материали, представляващи търговска тайна, не би довело до засекретяване на делото или на тези материали. Търговската тайна не изпълва и никоя друга от хипотезите на чл. 263, ал. 1-3 НПК. Предвид невъзможността разпоредбите, предвиждащи ограничителни мерки да се тълкуват разширително, то следва да се приеме, че за съда не съществува основание да провежда закрити заседания по такива дела.

Считам, че това е пропуск на законодателя. Важността на търговската тайна предпоставя необходимостта от нейната защита. Разглеждането на делото публично би създавало възможност на неограничен кръг лица да придобият информация, която би увредила просперитета на юридическите лица, които имат интерес тя да остане в тайна. Двата интереса – публичният, а именно необходимостта от приобщаване на търговската тайна по наказателното дело, и частният, а именно гарантиране тази информация да стане достояние единствено на участниците по делото – следва да намерят единение, като *de lege ferenda* се предвиди, че търговската тайна представлява още едно основание за разглеждането на делото при закрити врати²².

3. Процесуални способи за защита на търговската тайна

Досъдебното производство по правило е тайно. Достъп до доказателствената съвкупност имат органите досъдебното производство и лицата, на които законът дава право да се запознаят с нея – обвиняемият и защитникът (чл.219, ал.3, т.4 НПК и чл. 227, ал.2 НПК) и пострадалият и неговият повереник (чл. 227, ал. 2 НПК). Конституционният съд²³ е имал повод да посочи, че макар в законодателството да „няма легално определение на понятието „следствена тайна”, но това могат да бъдат само данни от разследванията, които извършват компетентните органи на досъдебното производство. Разгласяването на материалите по разследването е забранено под страх от наказателна отговорност по чл. 360 НК. Само по изключение може да бъде разрешено такова разгласяване от прокурор по чл. 198, ал. 1 НПК. Опазването на следствената тайна представлява част от осъществяването на съдебната власт от съдебните органи...” На досъдебното производство е предвидена достатъчна гаранция за неразгласяване на информация, предадена за нуждите на разследването, която представлява държавна тайна. Необходимо е обаче да се посочи, че във всеки случай, когато се произнася по реда на чл. 198 НК по дела, по които е приобщена търговска тайна, прокурорът следва да съобщи на кого предоставя такова разрешение и до какви последици би могло да доведе запознаването на това лице с информация, която представлява чужда търговска тайна.

²² С каквото изменение процесуалния закон би бил в унисон с ЗЗТТ, който в чл. 12 предвижда мерки за поверителност в съдебното производство.

²³ Решение №9 от 04.10.2011 г. на КС на РБ по к.д. №7/2011 г.

На следващо място, във всеки случай, когато предоставената за нуждите на делото търговска тайна е приобщена посредством доброволно предаване или изземване на материален носител (електронен, магнитен или оптичен информационен носител; компютърна конфигурация; хартиено копие и т.н.), то лицата, които се явяват процесуално легитимирани да поискат нейното връщане могат да реализират правата си по реда на чл. 111, ал.3 НПК.

Търговската тайна е важен нематериален ресурс с огромна стойност. За да отговори на променените обществени отношения и нужди, необходимо е законодателят да предвиди правни механизми, с които да защити нейната неприкосновеност срещу не-регламентиран достъп по адекватен начин.

Използвана литература

1. Брестничка, Р. (2016). Търговска тайна.София. Издателски комплекс УНСС
2. Brestnichka, R. (2016) Targovska tayna. Sofia. Izdatelski kompleks UNSS
3. Драганов, Ж. (2016) Обекти на интелектуалната собственост. София. Сиб
4. Draganov, Zh. (2016) Obekti na intelektualnata sobstvenost. Sofia. Sibi
5. Голева, П. (2018) Правното понятие за търговска тайна в контекста на Директива (ЕС) 2016/943. *Studia iuris* (2), ISSN 2367-5314,
6. Goleva, P. (2018) Pravnoto ponyatie za targovska tayna v konteksta na Direktiva (ES) 2016/943.
7. Маркова, М. (2010) Ноу- хау като обект на интелектуалната собственост на фирмата.-Собственост и право (8).
8. Markova, M. (2010) Nou-hau kato obekt na intelektualnata sobstvenost na fermata. *Sobstvenost I pravo* (8)
9. Павлов, С. (1976) Развитие на наказателнопроцесуалната система на Народна република България на съвременния етап, София, БАН
10. Pavlov, S. (1976) Ravitie na nakazatelnoprocesualnata sistema na Narodna republika Bylgaria na syvremennia etap. Sofia, BAN
11. Петров, П. Някои размисли (без страсти) за Закона за защита на търговската тайна”, електронно издание „Грамада – портал на българския юрист”, публикувано на уеб сайта <http://gramada.org/%D0%BD%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D0%B8-%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B8-%D0%B1%D0%B5%D0%B7-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8-%D0%B7%D0%B0-%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B0-%D0%B7/>
12. ISSN 2367-5314 (достъп за последен път.25.10.2020)
13. Petrov, P. Nyakoi razmisli bez strasti za Zakona za zashtita na targovskata tayna. *Elektronno izdanie “Gramada – portal na bylgarskiqt yurist”*.
14. Aplin, T., (2014) Critical Evaluation of the Proposed EU Trade Secrets Directive” (25) King’s College London Law School Research
15. Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market Final Study, Contract number: MARKT/2011/128/D, Ref. Ares(2016)98815 - 08/01/2016
16. The Baseline of Trade Secrets Litigation in the EU Member States, European Union Intellectual Property Office, 2018, ISBN 978-92-9156-251-0.

За контакти: Докторант, Елена Андреева
УНСС
e-mail: elena_andreeva_@abv.bg